

© Marieke van der Velden

© Marieke van der Velden

© Marieke van der Velden

Rimpeling in het water

Marieke van der Velden

[tekst] Diana Bokje

Ietwat onwennig zitten ze naast elkaar op het bankje. De vluchteling en de toerist, twee vreemdelingen. De één werd vanmorgen wakker in een luxe hotel op Lesbos, de ander bevond zich op dat moment nog in een gammell bootje op de Middellandse Zee, biddend dat hij de overkant zou halen. Aarzelend ontvouwt zich een gesprek. Langzaam buigen de schouders zich naar elkaar, gaan de ogen open voor de ander. Twee vrienden op een bankje, ergens aan zee.

Met het project *The Island of all together* won Marieke van der Velden in 2016 de prijs voor vernieuwende fotojournalistiek bij de Zilveren Camera. Het project, dat ze samen maakte met haar man Phillip, resulteerde in een korte film waarin steeds twee mensen, een toerist en een vluchteling, in gesprek gaan. De zachte benadering van de harde realiteit is typerend voor de Brabantse fotograaf. Ze brengt nuancering aan door de mens achter de vluchteling te laten zien, de overeenkomsten tussen mensen. Mensen die de film voor het eerst zien, zijn soms tot tranen toe geroerd. "Als je iemand in de ogen kijkt, kun je niet

zeggen 'dat is niet mijn probleem, rot lekker op'. Dat kan gewoon niet. Dan zal je aan het eind van het gesprek zeggen 'iedereen moet oprotten, maar jij niet, want jou ken ik nu'. Dat is toch ingewikkelder."

In vluchtelingenkampen ontmoette zij mensen die een normaal leven leidden. Ze hadden een baan, een gezin, kinderen, en van de ene op de andere dag hebben ze niets meer. Bevinden zij zich in een vreemd land waar niemand op ze zit te wachten. Het is de veerkracht van de mens die Van der Velden elke keer weer raakt. "Van medelijden word ik helemaal niet lekker,

© Marieke van der Velden

"Als je iemand in de ogen kijkt, kun je niet zeggen 'dat is niet mijn probleem, rot lekker op'"

© Marieke van der Velden

© Marieke van der Velden

maar ook niet van mensen die zeggen 'het is niet mijn probleem'. Het zit er tussenin. Het gaat om gelijkwaardigheid. En dat terwijl het leven niet gelijkwaardig is want ik heb alles en zij hebben niks, maar dat kan omdraaien."

HELDEN

Haar eerste project *Brieven aan Joep* ontstond toen ze na zevenentwintig jaar op Facebook haar eerste vriendje weer tegenkwam. Geschrokken van de rechtse denkbeelden die hij deelde, wilde ze hem de andere kant laten zien. Ze boekte een reis naar Idomeni en bezocht daar een vluchtelingenkamp. De verhalen die ze optekende, postte ze als brieven op Tumblr. Impulsief en schijnbaar onbekommerd stapt ze op het vliegtuig naar landen als Iran en Afghanistan wanneer zij vindt dat daar verhalen liggen die verteld moeten worden. Vastberaden treedt ze zoals Don Quichot haar windmolens tegemoet. Toch voelt ook zij de spanning. "Een maand van tevoren lig ik al wakker. Dat is niet de angst om er naar toe te gaan, maar de angst dat het niet lukt. Hoewel de angst wel toesloeg voor ik naar Irak vertrok. Ik bedacht me dat ik hier gewoon alles had en vroeg me af waarom ik naar zo'n gebied wilde. Achteraf doe ik altijd wel een beetje stoerder dan vooraf. Als alles goed is gegaan, is het natuurlijk heel makkelijk om te zeggen 'niks aan de hand, het ging goed'. Als je er bent, ben je met heel andere dingen bezig dan continu bang zijn. Dat is ook totaal nutteloos." Ze houdt er niet van om te worden bestempeld als held. "Ik ben daar maar drie weken, zij leven daar elke dag. Hun hele familie woont daar. Toen we in Kabul waren, wilde iemand een aanslag plegen. Die is gelukkig verijdeld, maar ik zie Najib die in Kabul woont direct naarstig bellen om te kijken of het goed gaat met zijn familie. Hij loopt een veel groter risico, ik ken niemand in Kabul."

BOOSHEID

Op haar dertiende maakte Van der Velden een boekje over de

oorlog. Vol passie gaf ze uiting aan haar boosheid. Hoe konden mensen elkaar dit aandoen en waarom leerden ze nooit van hun fouten? Die boosheid is nooit verdwenen, maar zij heeft inmiddels geleerd dat je met boosheid je boodschap niet kunt overbrengen. "Het enige dat je bereikt, is dat je mensen op afstand zet en boos en cynisch maakt. Cynisme is een vorm van luxe die ik me niet kan veroorloven. Cynisch worden is de beste manier om je af te sluiten voor de wereld. Dan ben je gewoon cynisch en doe je of jij alles weet en de rest allemaal stom is en zo overleef je. Dat is heel goedkoop." Met haar projecten probeert ze de kijker niet te overtuigen van haar standpunt, maar gelijkwaardigheid en overeenkomsten te laten zien. In Kabul fotografeerde ze de bewoners op hun favoriete plek. "Daarmee benader ik mensen vanuit hun trots. Er is een verschil tussen een hele pijnlijke vraag stellen of een vraag waarvan je groeit. Ik hoef niet altijd op zoek naar drama. Ik probeer daar juist een aanvulling op te zijn."

ANGST

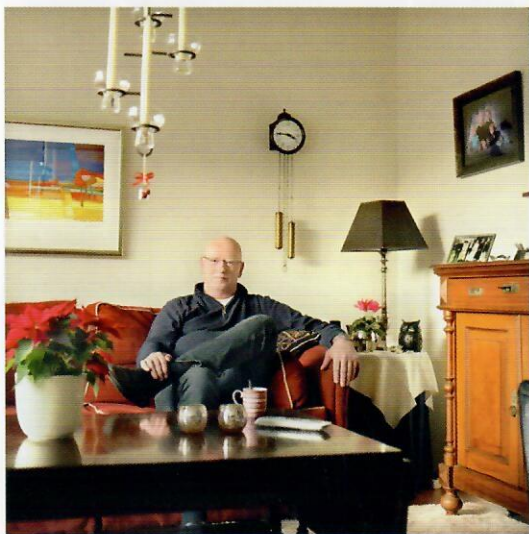
De rol die de media spelen in ons wereldbeeld is een van de drijfveren voor haar laatste project *Nederland O Nederland*. De stijgende onrust in Nederland baart haar zorgen. Gaat het echt zo slecht met Nederland of denken we dit alleen maar door de aanhoudende stroom van negatieve berichten die de media ons voorschotelen? In twintig beelden toont ze ons een doorsnede van onze maatschappij. Drie vragen stonden daarbij centraal: Wat heb je nodig van de maatschappij? Wat heb je te bieden? En wat zou jij doen als je de baas zou zijn van Nederland? Wanneer ze de mensen tijdens het gesprek vraagt hun leven een cijfer te geven, is dat vaak een acht of een negen. De meesten vinden Nederland een prachtig land en de plek waar ze wonen, is vaak het mooiste wat ons land te bieden heeft. Geen reden tot klagen dus, zou je zeggen. Toch komt het cijfer dat zij Nederland geven vaak niet boven de zes of zeven uit. De reden die mensen hier voor geven, is vaak angst voor de toe-

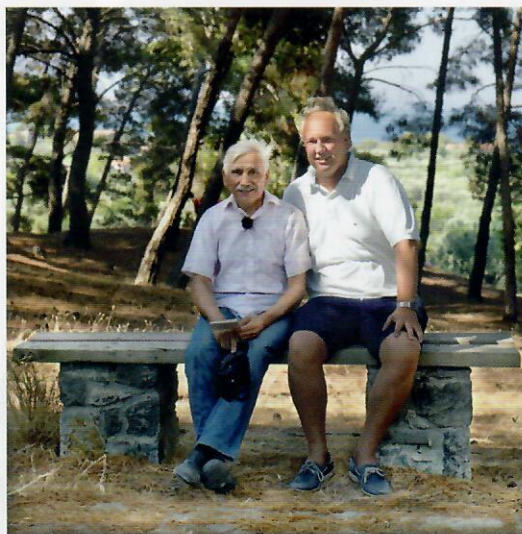
© Marieke van der Velden

... zijn tot wij worden geboren. Als we niet
... worden geboren, dan worden wij niet
... worden geboren. ...

... geboren zijn. Als we niet worden geboren,
... worden wij niet geboren. ...

© Marieke van der Velden

© Marieke van der Velden

© Marieke van der Velden

komst. "Door de media worden we elke dag volgepropt met problemen. In talkshows hebben mensen met een extreem verhaal een grotere kans om aan tafel te komen dan mensen met een gewoon verhaal. We zijn helemaal doorgedraaid." Volgens haar zou Libanon-coördinator van de VN Sigrid Kaag een betere tafelgast zijn. "Sigrid heeft een bredere kijk. Zij kan de focus even van Nederland afhaken en ons verlossen van de kokervisie. Neem de vluchtelingenstroom. Je mag best zeggen dat je opvang in de regio wilt, maar dan moet je er ook bij zeggen dat er al vijf miljoen mensen zitten. Dat in Libanon inmiddels één op de drie bewoners vluchteling is. Jordanië is ook propvol. Dan mag je je standpunt maken, maar niet met een halve waarheid. Vijfentachtig procent van de vluchtelingen zit in de regio. Al die miscommunicatie geeft mensen het gevoel dat we zijn overlopen door vluchtelingen. Dat is helemaal niet waar, maar het heeft voor heel veel onrust gezorgd." We moeten ook naar onszelf kijken, nuanceert ze. "Blijkbaar leven wij toch van overstromingen, kidnappings, beschietingen en oorlog. Dat volgen we het liefst. Wij hebben bedacht dat oorlog en politieke spanningen nieuws zijn. Positieve media trekken te weinig kijkers."

DRAAGVLAK

Ook het opkomende populisme in Europa baart Van der Velden zorgen. "Europa is een super kwetsbaar continent. Als we niet oppassen, hebben we straks een afgebrokkeld continent en kunnen we helemaal niets meer doen voor vluchtelingen. Dan zijn we alleen maar bezig met overleven. Ik ben geen activist en heb begrip voor alle standpunten. In Griekenland zitten 60.000 mensen aan wie een belofte is gedaan. Die regeling moet snel worden nagekomen. Daarnaast, als er vanuit de maatschappij geen draagvlak is, dan moet daar ook rekening mee worden gehouden." Van der Velden hoopt met haar fotografie een verschil te maken, de publieke opinie iets te veranderen. "Je hoeft niet op alles een antwoord te hebben, maar

je kunt wel genuanceerd denken. Ik merk dat mensen vaak zo boos zijn, precies denken te weten hoe het allemaal moet, maar ga maar eens in de schoenen van een politicus staan. Ik besef dat ik op een veel gemakkelijkere plek sta. Ik ga op de koffie en beluister de verhalen, zonder dat ik er beleid hoeft te vormen of antwoord moet geven."

VERSCHIL MAKEN

Facebook speelt een belangrijke rol in de werkwijze van Van der Velden. Als informatiebron, als manier om contact te leggen en vooral om dat contact vast te houden. Via dit platform volgt zij de mensen die ze heeft geïnterviewd. Zoals Atlas de last van de wereld op zijn schouders torst, zo groeit ook haar rugzak bij ieder project. Toch ervaart ze dit niet als last en houdt dit haar 's nachts niet uit haar slaap. Ook hier komt de Brabantse nuchterheid weer om de hoek kijken. Veel van de vluchtelingen die we zagen op het bankje in Lesbos zijn inmiddels vluchteling af. Een aantal van hen heeft een nieuw bestaan opgebouwd in Duitsland. "Dat geeft me energie. Het maakt de cirkel rond. Een vluchteling is geen vluchteling. Je kunt geen vluchteling zijn. Zelfs al woont men bijna een heel leven in een vluchtelingenkamp, dan nog is hun leven zelf veel interessanter dan alleen het feit dat ze in een kamp wonen. Dit uit zich bijvoorbeeld wanneer iemand in het kamp niet voor zijn tent wil worden gefotografeerd omdat ze vinden dat dit niet laat zien wie ze zijn. Als fotograaf weet je heel goed wanneer je een hemeltergende foto kunt maken van iemand voor zijn tent met een klein kind op de arm, lichtstraaltje erop, tank erachter. Die beelden zie je ook en die kun je daar zo maken, maar dat wil ik niet." Het vervult Van der Velden met trots wanneer tijdens een vergadering van de VN haar film *The island of all together* wordt getoond. "Ik hoop dat we hiermee een rimpeling in het water hebben veroorzaakt."←

© Marieke van der Velden

...en de onderwereldse beest van
...zijn was. Hij groentes alle
...niet was de meeste mensen
...voor hebben. Kamp van ont-
...gebruikt tot van ver-
...in het museum van Den-
...toen van het paradijs al-
...rekening voor tijd die een-
...strijden die die te pre-
...die manier dat te dan en
...toen wereld rond te komen
...en de onderwereldse beest van
...zijn was. Hij groentes alle
...niet was de meeste mensen
...voor hebben. Kamp van ont-
...gebruikt tot van ver-
...in het museum van Den-
...toen van het paradijs al-
...rekening voor tijd die een-
...strijden die die te pre-
...die manier dat te dan en
...toen wereld rond te komen

“Ik hoef niet altijd op zoek naar drama. Ik probeer daar juist een aanvulling op te zijn”